

ნათია იაკობიძე

ზმნურ სიტყვათშეხამებათა სწავლების საკითხი

სიტყვათშეხამების კომპონენტები ერთმანეთის ფორმას და მნიშვნელობას განაპირობებენ. სიტყვათშეხამება აუცილებლად ლექსიკურად შეხამებული უნდა იყოს. ლექსიკური შეხამება სინტაქსურ დამოკიდებულებას საფუძვლად ვერ დაედება, მაგრამ დიდ გავლენას ახდენს მასზე. ყოველი სიტყვის სინტაქსურობის ხარისხი მის ინდივიდუალურ სემანტიკაზეა დამოკიდებული.

მოცემულ მოხსენებაში განვიხილავთ ისეთ სიტყვათშეხამებათა სწავლების საკითხს, რომლებშიც გაბატონებული წევრი ზმნაა, ხოლო დაქვემდებარებული - თანდებულიანი სახელი.

თანდებული, როგორც დამხმარე სიტყვა წინადადების წევრს არ წარმოადგენს, მაგრამ მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს წინადადების სტრუქტურაში. გარდა ამისა, თანდებული სინტაქსურად და სემანტიკურად წარმოადგენს დამაკავშირებელ ერთეულს სიტყვებსა და სიტყვათა ჯგუფებს შორის. ძირითადი ერთეული, რომელიც თანდებულის საშუალებით მართავს სხვა სიტყვას, შესაძლოა იყოს ზმნა ან ნაზმნარი სახელი. მართული სახელი შეიძლება იყოს არსებითი სახელი (გმონაწილეობ კონფერენციაში) ან ნაცვალსახელი (მივდივარ მასთან).

თანდებულს აქვს უნარი, მართოს სახელი ბრუნვაში. მაგალითად, ზამთარში -ში თანდებული სახელს მართავს მიცემით ბრუნვაში. ზოგიერთი თანდებული ბრუნვის ფორმას ისე შეეზარდა, რომ ზღვარი მასა და ბრუნვის ნიშანს შორის აღარაა (შანიძე, 1980: 74; ჩიქობავა, 1950: 033). აღნიშნულის საფუძველზე აკაკი შანიძე გამოყოფს სამ ახალ, ე.წ. ლოკალურ, ბრუნვას: გამოსვლითი (დაწყებითი: სახლიდან, წლიდან), მიწვევითი (ქალაქამდე, მაისამდე) და სადაობითი (გულში, გულზე) (შანიძე, 1980: 74).

ტ. ფუტყარაძის აზრით, ერთმანეთისაგან უნდა გამოვყოთ თვისებისა და ფუნქციის მიხედვით განსხვავებული ერთეულები. ესენია: ბრუნვის ნიშანს მართული თანდებული (-ზე, -ში, -გან-, -კენ), ცალკე მდგომი თანდებული (მიერ, შესახებ, გამო, მიმართ) და ნათესაობითის ფორმის განსაზღვრული ზმნისართი (წინ, უკან, ირგვლივ) (ფუტყარაძე, 2006: 167).

სამეცნიერო ლიტერატურაში აზრთა სხვადასხვაობაა იმის შესახებ, თანდებულისანი სახელები მართულია თუ მართული მთავარი წევრის მიერ. არნ. ჩიქობავას აზრით, თანდებულისანი სახელები (თანდებულები: -ზე, -ში, -თან), ისევე როგორც უფორმო სიტყვები, მიერთვიან ზმნა-შემასმენელს (ჩიქობავა, 2010 ა: 93) იგი მიიჩნევს, რომ ასეთ შემთხვევაში მართვაში

დაჩნდება ხოლმე მართვის ნასახი, სიტყვათა ურთიერთობა მირთვის და მართვის მიჯნაზე დგას (ჩიქობავა, 2010 ა: 93). თანდებულები სახელები წინადადებაში ზმნიზედის ფუნქციას ასრულებენ. ადგილის შინაარსის მქონე სახელებზე გარკვეულ თანდებულთა დართვა (ზე, ში, თან, გან, იდან და სხვა) მათ ადგილის ზმნიზედის შინაარსსა და ფუნქციას ანიჭებს. ანალოგიური მდგომარეობაა დროის შინაარსის აღმნიშვნელ სახელებში. ისინი დროის ზმნიზედათა წყებაში გადადიან. შესაძლოა ეს მოვლენა უთანდებულოდაც მოხდეს. ამ ტიპის ზმნიზედებს სახელის თვისებები ყველაზე მეტად აქვთ შემორჩენილი, რადგან ისინი ზმნიზედათა ფუნქციას ასრულებენ მხოლოდ გარკვეულ გარემოცვაში. სხვა შემთხვევაში მათ შენარჩუნებული აქვთ თავიანთი ძირითადი ფუნქცია.

კახა გაბუნიას დაუშვებლად მიაჩნია ამა თუ იმ ბრუნვის ფორმით წარმოდგენილი გარემოების მირთულ წევრად განხილვა (გაბუნია, 2016: 139-140).

ვინაიდან თანდებულები სიტყვები სახელის სინტაქსურ ფუნქციას ასრულებენ და ფორმაცვალების უნარი დაკარგული არ აქვთ, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია, ისინი მართულ ელემენტებად ჩავთვალოთ. თუ დაკარგეს სახელის ფუნქცია, მირთული წევრები გახდებიან.

გამოყოფენ შინაგან და შუალობით მართვას (კვაჭაძე, 2010: 21; დავითიანი, 1973: 285-287). შინაგანი მართვა (თანდებულის მიერ სახელის მართვა) არ შეიძლება განხილულ იქნეს სინტაქსური დონის მოვლენად, რადგან სინტაქსური მოვლენა მხოლოდ წევრთა შორის ურთიერთობას გულისხმობს, ხოლო თანდებულები სახელი ერთ ფუნქციურ ერთეულს წარმოადგენს. თანდებული წყვილის ცალს არ წარმოადგენს, წყვილის ცალის შემადგენელი ნაწილია. თანდებული დამხმარე სიტყვა ან ბგერათა კომპლექსია, რომელიც დამატებითი მნიშვნელობით ავსებს ბრუნვის ფორმის შინაარსს და გარკვეულ მიმართებას ამყარებს ზმნასთან (კვაჭაძე, 2010: 24). შინაგანი მართვა “არ შეიძლება იმ რიგში ჩადგეს, რომელიც გვაქვს სახელის მიერ სახელისა და ზმნის მიერ სახელის უშუალო მართვის შემთხვევაში“ (კვაჭაძე, 2010: 24).

აკაკი დავითიანი არც შუალობით მართვას განიხილავს სინტაქსური დონის მოვლენად. მისი აზრით, შუალობითი მართვა, რომელიც დადგენილია შინაგანი მართვის საფუძველზე, არ წარმოადგენს წევრთა შორის დამოკიდებულებას (დავითიანი, 1973: 293).

თანდებულები სახელი შეიძლება შეგვხვდეს:

1. უბრალო დამატების ფუნქციით - უბრალო დამატების შემთხვევაში ძირითადად დადგენილია, რომელი ზმნა რომელი

თანდებულის დამხმარებით მართავს სხვა სიტყვებს: *მონაწილეობს წარმოდგენაში, ტურნირებში, შეჯიბრში.*

2. გარემოების ფუნქციით - განსხვავებით უბრალო დამატების ფუნქციის მქონე თანდებულისაგან, გარემოების ფუნქციის მქონე თანდებულისაგან სახელებთან ნაკლებადაა დადგენილი, რომელი თანდებული დაუკავშირდება ზმნას. მაგალითად, *მივდივარ კინოში, მოედანზე, მდინარესთან.* თუმცა თანდებულის გამოყენების შეზღუდვები აქაც გვაქვს.

უბრალო დამატებასა და გარემოებას შორის სინტაქსური თვალსაზრისით სხვაობის არარსებობაზე საუბრობს კახა გაბუნია. მას წინადადების წევრის სტატუსის განსაზღვრა კითხვის დასმით ან იმ კრიტერიუმით, თუ მეტყველების რა ნაწილს წარმოადგენს, მეცნიერთულ საფუძველს მოკლებულად მიაჩნია (გაბუნია, 2016: 125-126; 143). წინადადების არამთავარ წევრთა სტატუსს უნდა განსაზღვრავდეს მათთან მთავარ წევრთა დამოკიდებულება (გაბუნია, 2016: 125). უბრალო დამატებასა და გარემოებას შორის სხვაობა არის სემანტიკური ნიშნის მიხედვით და არა სინტაქსური თვალსაზრისით. სინტაქსური დამოკიდებულება ზმნა-შემასმენელსა და სახელს შორის, იქნება ეს უბრალო დამატება თუ გარემოება, ერთი და იგივეა (გაბუნია, გვ. 146).

აკაკი შანიძე მიიჩნევს, რომ ზმნისწინი იგივეა ზმნისათვის, რაც თანდებული სახელისათვის. შესაძლოა, ერთი და იგივე სიტყვა სახელთან თანდებულად იყოს გამოყენებული, ზმნასთან - ზმნისწინად. იგი გამოყოფს ხუთ შემთხვევას: 1) ში - შე: ქალაქში შევიდა; 2) გან: ქალაქიდან გავიდა; 3) მი - მო: სოფლამდე მიდის; 4) გარდა: მეგობრის გარდა, გარდატეხა; 5) გამო: ამის გამო, გამოვიდა (შანიძე, 1980: 260-261).

ქართულ ენაში მიმართულება ზმნისწინის საშუალებით გამოიხატება. თუმცა ზმნისწინის დართვა ყოველთვის მიმართულების გამოხატვას არ ნიშნავს. მაგ., ზმნისწინი *ამო* აღნიშნავს მოძრაობას ქვემოდან ზემოთ (ამოიზარდა) ან შიგნიდან გარეთ (ამოჭრა). ასეთ შემთხვევაში თანდებულისაგან სახელებით ხდება გამოხატვა, თუ საიდან სადამდე ხდება მოძრაობა. თუმცა ეს მნიშვნელობა ყოველთვის შენარჩუნებული არაა. მაგ., ზმნები: *ამოყლიტა, ამოწყდა, ამოხოცა.*

ზმნებში, რომლებშიც ზმნისწინს შენარჩუნებული აქვს მიმართულების აღნიშვნა, სახელებთან გვხვდება მიმართულების აღნიშვნელი შესაბამისი თანდებულები. *მიცურავს იქითკენ, მოცურავს აქითკენ.* ა- ზმნისწინის დართვა აღნიშნავს მიმართულებას ქვემოდან ზემოთ (აფრინდა ხეზე), და-, პირიქით, აღნიშნავს მოძრაობას ზემოდან ქვემოთ, ზედაპირისაკენ (დაფრინდა ხეზე); ჩა- აღნიშნავს მოძრაობას ზემოდან ქვემოთ, სილ-

რმისაკენ (ჩაფრინდა ტყეში), გამო მიუთითებს შიგნიდან გარეთ მიმართულებაზე (გამოფრინდა სახლიდან), შე, შემო გამოხატავს მიმართულებას გარედან შიგნით (შეფრინდა ეზოდან სახლში), გადა გამოხატავს დაბრკოლების გადალახვას (გადაფრინდა ერთი ადგილიდან მეორე ადგილზე) (შანიძე, 1980: 243).

როდესაც სივრცობრივი მიმართების დადგენა შესაძლებელია, -ში თანდებული გამოიყენება საგნის შიგნით, შინაგან სივრცეში ყოფნის აღსანიშნავად, ხოლო -ზე ზედაპირზე ყოფნას აღნიშნავს: *მიღის მოედანზე, გამზირზე, ქვაფენილზე, ბილიკზე, შესახვევში, გასასვლელში, ხეივანში, ორლობეში*. მაგრამ ხშირად შეუძლებელია სივრცობრივი მიმართების დადგენა (ქსკს, 1985:158). ხშირია შემთხვევები, როდესაც ერთსა და იმავე სახელთან ორივე თანდებული შეიძლება შეგვხვდეს: *მიღის გზაში/გზაზე; ქუჩაში/ქუჩაზე*. გასათვალისწინებელია ზმნის სემანტიკა და სინტაქსური უნარი.

ზმნის მიერ სახელის მართვისას თანდებულის გამოყენება შეიძლება იყოს შერჩევითი ან განსაზღვრული:

ა) შერჩევითი - თანდებული ზმნას უკავშირდება სიტუაციის შესაბამისად, თუ რისი გამოხატვა სურს მოსაუბრეს ან მსმენელს. მაგალითად, *ბავშვი თამაშობს ტყეში ან ტყესთან*.

თუმცა თანდებულთა თავისუფლად გამოყენება აქაც შეზღუდულია. ვერ ვიტყვით *ბავშვი თამაშობს ტყეზე*.

ბ) განსაზღვრული - არსებობს ქართულში ზმნები, რომლებიც, როგორც წესი, ერთ თანდებულს უკავშირდებიან და მისი საშუალებით მართავენ სახელებს. მაგალითად, ზმნა “მონაწილეობს” სიტყვათშეხამებას მხოლოდ -ში თანდებულიან სახელებთან ქმნის.

ქართულში განსაზღვრულ თანდებულთა გამოყენების შემდეგი შემთხვევები გვხვდება:

- უბრალო დამატება;
- იდიომატური გამოთქმა;
- მყარი სიტყვათშეხამება.

გაბატონებული ნაზმნარი სახელი ხშირად სიტყვათშეხამებაში ისეთ დამოკიდებულებას იჩენს, როგორსაც ზმნა (საუბრობს დარღვევებზე - დარღვევებზე საუბარი; პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლდა - პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება/ გათავისუფლებული).

კონსტრუქციაში შესაბამისი თანდებულის ამორჩევითის საჭიროა ზმნის (ნაზმნარი სახელის) სემანტიკისა და სინტაქსური უნარის გათვალისწინება:

ათავისუფლებს / გაათავისუფლებს / გათავისუფლება - რამისგან (ამ მღვდმარეობისგან გათავისუფლება იყო მისი ცხოვრება);

ათენ-ალამებს - რამეში (პატრონის მოლოდინში ათენ-ალამებს);

- აკავებს / დაკავება** - რამისთვის (იარაღის შენახვისთვის აკავებს);
- აკავშირებს / დაკავშირება** - რამესთან (ერთმანეთთან დაკავშირება);
- აკეთებს / გაკეთება** - რამისგან (ნაყოფისგან, თესლისგან, ხორცისგან, ფქვილისგან, პლასტმასისგან, ქსოვილისგან, ქვისგან, მარმარილოსგან, ბრინჯაოსგან - როგორ აკეთებენ ქანდაკებას ბრინჯაოსგან?);
- ამზადებს / მოამზადებს / მომზადება** - რამისთვის (ახალგაზრდულ გუნდს მსოფლიო ჩემპიონატისათვის მოამზადებს);
- ამზადებს / დაამზადებს / დამზადება** - რამისგან (მონეტას ვერცხლისგან ამზადებს; თოჯინას თმა და წვერები ოქროსგან დაუმზადა);
- ანიშნებს / ნიშნება** - რამეზე (მხარზე ამოსულ პატარა ნაძვზე ანიშნებს);
- არჩევს / გამოარჩევს / გამოარჩევა** - რამისგან (ახალგაზრდებს წინა თაობისგან გამოარჩევს);
- არწმუნებს / დაარწმუნებს / დარწმუნება** - რამეში (გუნდის გადარჩენის აუცილებლობაში არწმუნებს);
- ასხამს / ასხმა** - რამეზე (ფერად მძივებს ძაფზე ასხამს);
- ასხამს / ჩამოასხამს / ჩამოსხმა** - რამისგან (ქანდაკებას ბრინჯაოსგან ჩამოასხამს);
- ასხვავებს / განსხვავება** - რამისგან (სირცხვილი ის გრძნობაა, რომელიც აღამიანს ცხოველისგან ასხვავებს);
- აქანდაკებს / გამოქანდაკება** - რამისგან (ქვისგან აქანდაკებს);
- აშორებს / დააშორებს / დაშორება** - რამესთან (შეყვარებულთან დაშორება მისთვის მტკივნეული იყო; ადგილი - სახლიდან დაშორებულია კილომეტრით);
- აცალკევებს / განცალკევება** - რამისგან (შავი ფერის სამოსი აღამიანს გარე სამყაროსგან აცალკევებს);
- აცვამს / აცმა** - რამეზე (მძივები ააცვებს ძაფზე);
- აცხობს / გამოაცხობს / გამოცხობა** - რამისგან (ნამცხვარს ფქვილისგან აცხობს);
- ებმება / ჩაებმება / ჩაბმა** - რამეში (სპორტში ქალების ჩაბმა);
- ერთდება / შეერთება** - რამესთან (ერთმანეთთან შეერთება);
- ეჭვდება** - რამეში (ეჭვდება მის პროფესიონალიზმში);
- ეჯიბრება** - რამეში (ერთმანეთს გასწრებაში ეჯიბრებიან);
- ეხმარება / დაეხმარება / დახმარება** - რამეში (აკრეფაში, შენებაში, მოხუც ქალს წამოდგომაში ეხმარება);
- ზრუნავს / ზრუნვა** - რამეზე (შვილებზე ზრუნავს, ქვეყნის უსაფრთხოებაზე ზრუნავს);
- თრთის / თრთოლა** - რამისგან (თრთის სიხარულისგან, ალტაცებისგან);
- იბრძვის / ბრძოლა** - რამისთვის, რამესთან (იბრძვის თავისუფლებისთვის, იბრძვის მტერთან);
- ირევა / არევა** - რამეში (სხვადასხვა სახეები ერთმანეთში ირევა);
- ირჯება / გარჯა** - რამისთვის (სულის უკვდავებისთვის ირჯება);
- იღებს / მიღება** - რამისგან (მეგობრისგან, ნივთიერებისგან, სოფლიდან (ადგილი) რამდენიმე ნივთიერებისგან ერთი, შედარებით

რთული ნივთიერება მიიღება; წერილი მიიღო მეგობრისგან; წერილი მიიღო სოფლიდან);

იხსნის / ხსნა - რამისგან (იხსნა უბედურებისგან);

კანკალებს / კანკალი - რამისგან (კანკალებს სიცივისაგან);

ლაპარაკობს / ლაპარაკი - რამეზე (ლაპარაკობს ნადირობაზე);

მონაწილეობს / მონაწილეობა - რამეში (მონაწილეობს კონფერენციაში);

მსჯელობს / მსჯელობა - რამეზე (მსჯელობს პოლიტიკაზე);

პასუხობს / პასუხის გაცემა - რამეზე (პასუხობს კითხვაზე);

საუბრობს / საუბარი - რამეზე (საუბრობს მეუღლეზე, ყვავილებზე, სიცოცხლეზე);

უბიძგებს / ბიძგება - რამისკენ (უბიძგებს სიკეთისკენ);

უთითებს / მიუთითებს / მითითება - რამეზე (მიუთითებს სისუსტეზე);

უკრავს / დაუკრავს / დაკვრა - რამეზე (უკრავს სალამურზე, პანგზე);

ყოფს / გამოყოფს / გამოყოფა - რამისგან (უდიდეს ნაწილს ქვეყნისგან გამოყოფა სურს);

შედგება / შედგენა - რამისგან (წიგნი შედგება ორი თავისგან);

შველის / შველა - რამეში (შველის მოხუცს ადვომაში);

წერს / წერა - რამეზე (წერს ბავშვობაზე);

წითლდება / გაწითლება - რამისგან (გაწითლდა სირცხვილისაგან);

ჭრის / გამოჭრის / გამოჭრა - რამისგან (სათამაშო გამოჭრა ხისგან).

იდიომატური გამოთქმები, ვფიქრობთ, ცალკე კვლევის სფეროს წარმოადგენს.

მყარი სიტყვათშენამებები ძირითადად დამახასიათებელია დარგობრივი ენისათვის.

ბოდიშს უნდის - რამისთვის (შეწუხებისთვის);

ბრალი ედება - რამეში (დანაშაულში);

გავლენას ახდენს - რამეზე (ვისმეს ქცევაზე);

გეზი აიღო/კურსი აიღო - რამისკენ (ჩრდილოეთისაკენ);

გული მიუვიდა - რამეზე (ალარაფერზე);

გული აიცრუა - რამეზე (საქმეზე);

გული აიყარა - რამეზე, (მეგობარზე, თამაშზე);

ეჭვი ეპარება - რამეში (სანდოობაში);

თავის დაღწევა - რამისგან (ერთფეროვნებისგან);

მადლობა გადაუხადა - რამისთვის (თანადგომისთვის);

მონაწილეობას იღებს - რამეში (კონფერენციაში);

ხელი აიღო - რამეზე (თავზე, ცხოვრებაზე);

პასუხს აგებს - რამეზე (საქციელზე);

სახე აელეწა - რამისგან (სირცხვილისაგან, აღლევებისაგან);

ყურადღებას ამახვილებს - რამეზე (თავისებურებაზე);

ყურადღებას გადაიტანს - რამეზე (არჩევნებზე);

ყურადღებას შეაჩერებს - რამეზე (წიგნზე);

წვლილი შეიტანა - რამეში (თარგმნაში);

ხელს აწერს/ ხელმოწერა - რამეზე (შეთანხმებაზე).

გრამატიკებში მწირი ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ რომელი ზმნა რომელი თანდებულის საშუალებით მართავს სახელს. თუმცა ისეთ სტილისტიკურ შეცდომათა სიმრავლე, როგორცაა გამოყენებული სტრუქტურისათვის შეუსაბამო თანდებულის შერჩევა და გამოყენება, მის საჭიროებაზე მიგვიჩვენებს. ზმნამ და მისგან ნაწარმოებმა ფორმებმა მნიშვნელობები გაიფართოვეს და გადატანითი მნიშვნელობებიც გაიჩინეს, ისინი სხვა სიტყვებს დაუკავშირდნენ სინტაგმებში და ენაში უმართებულო გამოთქმები მომრავლდა.

საინტერესოა ამ მხრივ -გან თანდებულის გამოყენება. -გან დაერთვის ორ ბრუნვას, ნათესაობითს და მოქმედებითს. მოქმედებით ბრუნვაზე -გან თანდებულის დართვისას იცვლება ბრუნვის ნიშანი. არნ. ჩიქობავა გამოყოფს -ან თანდებულს. იგი მიიჩნევს, რომ -გან თანდებულის გ-მ გაამჟღავნა მოქმედებითი ბრუნვის -თ. შედეგად მივიღეთ -დ. ამის შემდეგ დაიკარგა გ და დარჩა ან თანდებული: სოფლით-გან - სოფლიდ-გან - სოფლიდ-ან (ჩიქობავა, 2010 ბ: 305). აკაკი შანიძე მიიჩნევს, რომ ფონეტიკური პროცესების შედეგად ით-გან-ისაგან მიღებულია -იდან განუყოფელი აფიქსი (უკვეცელ ხმოვნიან ფუძეებთან -დან), რასაც იგი ბრუნვის, კერძოდ, გამოსვლითი ბრუნვის ნიშნად განიხილავს (შანიძე, 1980: 74).

ნათესაობითში გან თანდებულიანი სახელი აღნიშნავს:

- ა) მოქმედების ჩამდენს, წყაროს;
- ბ) მასალას - კეთდება ხისგან;
- გ) გამოყოფას, მოშორებას, მოცილებას.

-გან მოქმედებით ბრუნვაში გვიჩვენებს მოქმედების საწყის პუნქტს დროსა და სივრცეში (ქსკს, 1985: 85).

შესაბამისად, არასწორი ფორმაა *პასუხისმგებლობიდან გათავისუფლდა*. უნდა იყოს - *პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლდა*. მაგრამ თუ გამოხატულია მოქმედების საწყისი პუნქტი (ადგილის გარემოება), -გან თანდებული დაერთვის მოქმედებითი ბრუნვის ფორმას. ამგვარად, მართებული ფორმაა *სოფლიდან ჩამოვიდა, სამსახურიდან გათავისუფლდა*.

-გან თანდებულმა, რომელიც ნაზმნარ სახელთან ქმნის სინტაქსურ წყვილს, შესაძლოა, გამოხატოს მოქმედი პირი (შვილმა დაიტირა - შვილისაგან დატირებული); მოქმედების მიზეზი (გვალმამ გაახმო ყანები - გვალვისაგან გამხმარი ყანები) (შანიძე, 1980: 602).

-ზე თანდებული ნაზმარ სახელთან გამოხატავს მოქმედების საგანს (მიაშტერდა წიგნს - წიგნზე მიშტერებული, წიგნზე მიშტერება).

-ში თანდებულიანი სახელით შესაძლებელია გამოიხატოს დამოკიდებული წინადადება. მაგ.: *ეხმარება, რომ ითამაშოს* -

ეხმარება თამაშში; ეხმარება, რომ დაალავოს სახლი - ეხმარება სახლის დალაგებაში.

გეზი აილოკურსი აილო + -კენთანდებულიანი სახელი - ოკეანისაკენ, ჩრდილოეთისაკენ, ამერიკისაკენ (და არა ოკეანეზე). გეზიკურსი აილო +-ზე თანდებულიანი სახელი კალკირებული გამონათქვამია და მისი გამოყენება გამართლებული არაა ქართული სალიტერატურო ენის ნორმათა თვალსაზრისით (ქსკს, 1985: 107).

დამოკიდებული რამეზე: *ორვანი ზაციის ბედი კვლევის შედეგებზეა დამოკიდებული. დამოკიდებულია თანხაზე, ბრძოლაზე, ასაკზე, ვადაზე* (შეცდომაა დამოკიდებულია ვინმესგან ან რამესგან).

თანდებულთა არასწორად გამოყენების შემთხვევები გვავარაუდებინებს, რომ მსგავს ზმნურ სიტყვათშეხამებათა აღნუსხვა და ლექსიკონის შედგენა, ასევე, მასზე დაფუძნებული სავარჯიშოების შედგენა მნიშვნელოვანია ქართული ენის სწავლებისას არა მხოლოდ არაქართულენოვანთათვის, არამედ ასევე ქართულენოვანთათვის. გარდა ამისა, ვფიქრობთ, ზმნურ სიტყვათშეხამებათა ლექსიკონი მნიშვნელოვნად წაადგება ქართული ენის კომპიუტერულ მოდელირებას.

დამოწმებული ლიტერატურა:

გაბუნია, 2016: გაბუნია, კ. მარტივი წინადადების ანალიზის პრინციპები თანამედროვე ქართულში, თბ., 2016;

დავითიანი, 1973: დავითიანი, აკ. ქართული ენის სინტაქსი, თბ., 1973;

კვაჭაძე, 2010: კვაჭაძე, ლ. თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი, თბილისი, 2010;

ფუტყარაძე, 2006: ქართული ენის ისტორია, რედ. ტ. ფუტყარაძე, ქუთაისი, 2006;

ქსკს, 1985: ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, ტომი VII, გამომცემლობა მეცნიერება, თბ., 1985

შანიძე, 1980: აკ. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, ტომი III, თბ., 1980;

ჩიქობავა, 1950: არნ. ჩიქობავა, ქართული ენის ზოგადი დახასიათება, ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ტომი I, თბ., 1950;

ჩიქობავა, 2010 ა: არნ. ჩიქობავა, ერთი უცნობი თანდებული ახალ ქართულში, შრომები II, ენათმეცნიერების ინსტიტუტი, 2010;

ჩიქობავა, 2010 ბ: არნ. ჩიქობავა, რა თავისებურებანი ახასიათებს ქართული ენის აგებულებას, შრომები II, ენათმეცნიერების ინსტიტუტი, 2010.

Natia Iakobidze

The Issues of teaching of the verbal Word Combinations

The diversity and complexity of the Georgian language is caused by the verb. The verb has ability to manage the name directly as well as by the preposition. The part of the verbs creates the combinations with the members of the sentence expressed by the name and the preposition. For example, the verb მონაწილეობს syntactically related only to the name expressed by the preposition -ში; კეთება, მომზადება, გამოცხობა are related to the names expressed by preposition -გან.

The name created by verbs has syntactically relationalship to the dependant one in the word combination, such as the verb (საუბრობს დარღვევებზე - დარღვევებზე საუბარი; პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლდა - პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლება/გათავისუფლებული).

Frequent cases of incorrect use of prepositions suggests, that the formulation of the verbal word combinations, making dictionary, creating exercises based on it are important in the teaching process not only for non-Georgian speakers, but also for Georgian speakers. In addition, the dictionary of the word combinations will significantly improve computer modeling of Georgian language.